

Wat de hel!

'Faire confiance aux hommes c'est déjà se faire tuer un peu' (Louis Ferdinand Céline)

Reizigers

dochter

Ze wierp zandbergen op waarin mijn voeten wegzakten om mijn lichte tred te verzwaren, om me te ketenen aan de aarde waar ze zelf niet van los kwam. Ze bouwde muren om me tegen aan te laten lopen. Hing lampen laag zodat ik mijn hoofd stootte. Ze temperde mijn enthousiasme om me te beschermen tegen teleurstellingen. Vanaf de dag dat ik geboren werd, de eerste dag in het jaar waarop de zon scheen over de vlakke stad tussen twee rivieren, waar geen muziek gemaakt werd, geen stoel getimmerd, geen sla verbouwd, de stad waar niets gemaakt werd, maar waar de mensen zich lieten betalen voor het doorschuiven van de arbeid van anderen, bereidde Ma me voor op het ergste: leven.

Ik groeide op als enig meisje tussen zeven broers en tot mijn jongste broer, de enige na mij, geboren werd, werd ik opgevoed als enig kind. Mijn vader verwendde mij. Mijn moeder hardde me. Mijn oudere broers benijdden me om de aandacht en hun jaloezie hardde me op een andere manier.

Ik had niet veel vriendinnen. De enkele vriendinnen die ik had, kwamen vaker voor mijn oudere broers dan voor mij. Rond mijn zestiende was ik het passepartout naar jongens van redelijk goede komaf: paringsmaten, leermeesters, huwelijkskandidaten. Ze moeten mijn minachting gevoeld hebben voor hun gefleem met de broers die zich een voor een gingen gedragen als een vervanger van Pa. Ik verachtte de verandering in hun gedrag zodra een van mijn broers binnenliep. Nog meer verachtte ik de dubbele moraal van de mannen in huis: ieder meisje dat ze konden krijgen, pakten ze en mij beschermden ze tegen hun eigen seksegenoten. In de met testosteron doorlopen ogen waarmee ze vrouwen nakeken, was geen man goed genoeg voor mij, hun zus, hun eigendom.

Alsof dat nodig was in een dergelijke omgeving, besloot Ma op een dag om me uit te rusten met een flinke portie doorzettingsvermogen. Een eigenschap die me goed van pas zou komen, vond ze, zodra mijn jeugd en daarmee mijn geluk, opraakte. Dat dit zou gebeuren stond als een paal boven water. Haar eigen onheil was hiervoor het bewijs. Zijzelf was geboren als een sterrenkind met vleugels aan haar voeten. Ze had het geluk om zich heen gesmeten in de volle overtuiging dat er altijd genoeg zou zijn. En ineens was het op.

Als een dorstig hert groef ze naar de bron. Zwarte randen van het zand om haar nagels. In gedachten liep ze de weg van haar leven terug, bestudeerde iedere afslag, zocht naar de plaats waar ze haar geluk was verloren. Ik was nog heel klein, maar ik herinner me de hijgende bewegingen die haar zoektocht vergezelden.

‘Het zit in de kleine dingen,’ dacht ze en kamde minutieus het huis uit.

In ieder hoekje zette ze een val, in de hoop het te vangen en op te sluiten in een parelmoeren doosje met de afbeelding van een vlinder. Ze legde zakjes lavendel in de klerenkast om het te lokken en in haar favoriete jurk te laten kruipen. Geluk houdt van paarse geuren, dacht ze. Ze hield een nachtegaal in een kooitje bij het raam en voerde hem zilveren zaadjes. Ze klopte stof nog voordat het oud was uit de kleden en borduurde vrolijke kleuren in grillige patronen. Hing spiegels in de tuin, maar nooit bij de voordeur. Liet de kraan open en het water klateren. Ze probeerde niet te zuchten als ze 's ochtends op stond uit haar bed, uit angst dat haar adem het geluk af zou schrikken.

Jaren heeft ze aan haar zoektocht besteed. Ze lag een vol jaar daarvan in bed. Meisjes wasten en kleedden ons en brachten ons naar school. Mijn vader pakte zijn zwart leren koffers zelf in en uit. Ma at nauwelijks en dronk alleen maar slappe thee. Ze holde uit. Ik zag de gaten waar eerst ogen waren. Ik zag de markering van oorlog op haar buik, littekens van de zwangerschappen. Ik vroeg me af welke mijn signatuur hadden, de kleine rechte strepen in haar zij, of de ronde, heel blauwe ketting die dwars over haar navel liep?

Op een dag at ze opeens weer. Als een hongerige zwerfhond. Een golf van ontspanning spoelde door het huis. Ze at en at. Wat hol was, werd weer bol.

Mijn jongste broer, Joost, werd geboren. Ze kreeg haar kracht terug, mijn Nana, en zette die opnieuw in om het geluk te vinden. Soms leek ze er in te slagen, maar vergeefs, steeds glipte het weg vlak voordat ze het kon grijpen. Ma leerde te berusten. Mijn leven veranderde ook. Joost was gevoeliger dan de grote jongens en minder bezitterig. Hij werd mijn maatje en hielp me ontsnappen aan de overige paren wakende ogen. De eerste keer dat ik een jongen zoende, stond Joost op de uitkijk en stuurde onze broers een andere kant op. Ma zat nietsvermoedend thuis en Pa was weer eens op zakenreis.

Wij groeiden op, gingen het huis uit en toen overleed mijn vader. Vanaf die dag leek het alsof Ma weer jong werd. Ik zag de vleugels voorzichtig teruggroeien aan haar voeten. De lucht uit haar buik steeg op naar haar hoofd en liet zich uitademen naar blauwe luchten. Ze leek niet langer zwanger, maar groen bevallen. Ik hoorde haar lach en besefte dat het een nieuw geluid voor me was.

Om de beurt bedachten we klusjes voor haar. Mijn jongste broer Joost, kunstenaar geworden, begon ermee. 'Draad van leven', noemde hij het en ontwierp een fijnmazig wandkleed van zijden draden en sprankelende kleuren. 'We bannen het wit, de leegte van de ouderdom, met kleur,' riep hij vol bravoure en zette Ma aan het borduren. Maar het wit nam wraak. Zonder wit geen kunst, zonder wit geen leven. Hij stierf, zijn hart gesmoord in zwarte klonten. Daarna werd mijn moeder veertig, toen dertig, twintig. Ze leerde te switchen van leeftijd.

Als ik bij haar binnen kwam, wist ik nooit of ik een moeder, een zus of een dochter zou aantreffen. Ze dreef weg op herinneringen aan meisjesgegiechel en touwtje springen. Soms werd ze bruusk wakker in de bakkerij van haar ouders tijdens Wereld Oorlog II. Ze moest broden met berichten er in bezorgen en mocht na spertijd niet meer buiten.

Als ik haar bezocht zag ik buiten al hoe haar gesteldheid was, gordijnen dicht op klaarlichte dag, geen teken van leven. Wanneer ik dan aanbelde, trok ze me snel door de voordeur naar binnen en keek zenuwachtig de straat in. Ze deed geheimzinnig over een knappe Engelsman op de meelzolder. Droomde dat hij haar meenam in zijn vliegtuig, hoog in de blauwe lucht. Hij zou vreugdeschoten lossen die als zilveren slingers naar beneden dwarrelden en haar vragen met hem te trouwen, waarna ze een avontuurlijk leven in het verre, want overzeese, Engeland zou leiden. Ze bezwoer me er niet over te praten, tegen vriendinnen mocht ze hem niet noemen, ook met volwassenen, ja zelfs familieleden, was het onderwerp van de Engelsman een taboe. Hij verdween plotseling, nadat ze hem minutenlang diep in de ogen had gekeken. Ze voelde voor de eerste keer hoe vlinders kunnen fladderen in je buik. Aan het vertrek van de Engelsman werd geen woord vuil gemaakt.

Die avond kwam oom Jacques voor het eerst sinds lange tijd weer langs. Maar mijn moeder, debuterend in liefdesverdriet, had weinig oog voor haar favoriete oom, die zelf overigens voortdurend heftig in gesprek was met haar vader, waarbij beiden flink met de armen zwaaiden en keken alsof ze elkaar aan zouden vliegen, terwijl ze bleven fluisteren in een hoek van de kamer. Het bizarre tafereel ontging mijn moeder terwijl haar moeder, de zus van oom Jacques, handenwringend buiten op de plaats ijsbeerde en steeds ongeruste blikken naar binnen wierp door het raam van de buitendeur. Oom Jacques verdween ook, maar hij nam tenminste afscheid – emotioneel en innig - onder de misprijzende blik van Ma's vader die steeds zei: 'Kom, nu is het genoeg.' De afkeuring in die blik is haar altijd bij gebleven.

Toen ze mijn vader ontmoette, werd mijn moeder al bijna een overgeschoten vrouw genoemd. Ik heb haar nooit gevraagd of het liefde was of een verstandshuwelijk. Ik kan me nog wel de verlangende blikken herinneren die ze richtte op overvliegende jumbojets en straaljagers.

Nu is ze 84 en vermist. 'Vermistigd' zegt mijn achtjarige en dat klinkt inderdaad overtuigender. De stoel waar ze een jaar op gezeten heeft, is leeg. Er ligt alleen het lijkje van een eendagsvlieg. De laatste keer dat ik mijn moeder zag, sprak ze over de reizen van Pa. Ze vroeg waar zijn koffers gebleven waren. Koffers met geheime tekens, fluisterde ze. 'Die koffers mogen niet in verkeerde handen terecht komen.' Ik nam me voor om bij het volgende bezoek een tweedehands

koffer mee te nemen. Een zwart leren met een riem en slijtage plekken, precies zoals mijn vader had. En ik zou er wat geluk in stoppen, een gedicht of een roos. Met lichte tred verliet ik de dag waarop Ma verdween, het verpleegtehuis. Buiten raapte ik mijn geluk van de stoep en kocht een puddingbroodje voor op de fiets. Het is niet gemakkelijk fietsen terwijl je een puddingbroodje eet. Mijn vingers knepen het gele hart naar buiten, ik liet een spoor klodders achter op mijn jas en op de straat. Wind duwde mijn fiets, een winkelier veegde zijn stoep en zwaaide me na met wapperende vingers, terwijl aan de overkant een meisje drankjes serveerde op een terras. 'Ze herkent me nog wel,' zei ik even later door de telefoon tegen een vriendin. 'Ik denk dat ze er geen last van heeft. Ze heeft haar wereld opnieuw ingericht en is blijer dan ik me haar kan herinneren.' Ik realiseerde me onvoldoende dat mijn moeders gave om de leeftijd aan te nemen die haar gemoedstoestand het beste past, als keerzijde heeft dat ze haar eigen gemoedstoestand niet langer kan sturen. Ze wordt willoos gedreven door iets in haarzelf, wat ze niet kent en waar ze geen invloed op heeft. Ik vermoed dat ze hier jaren voor geoeft heeft, zonder het te beseffen.

Dit is het eerste hoofdstuk van *Wat de Hel!* door Caro Sicking.
Uitgever nonfiXe puB's, oktober 2011 - www.nonfixe.nl
Vormgeving Emil Hüsstege
Redactie Frank van Empel
ISBN 978.94.90.665.005

nonfiXe
the power to differ